

MAATWERKAANPAK VOOR KWETSBARE GEZINNEN

Impressie Stakeholdersbijeenkomst d.d. 4 oktober 2022

De 'Maatwerkaanpak voor kwetsbare gezinnen' is een integrale maatwerkaanpak voor gezinnen met meervoudige en complexe problematiek. De problemen zijn doorgaans onderling sterk verweven, chronisch van aard en inter- of transgenerationeel, waarbij de problemen van generatie op generatie worden doorgegeven. Deze gezinnen hebben vaak langdurig te maken met hulpverlening en zijn hulpverleningsmoe. De samenwerking met en rondom het gezin verloopt vaak niet soepel en ingezette hulp leidt vaak niet tot gewenst resultaat. Voor deze gezinnen is de Maatwerkaanpak bedoeld. Alhoewel het belang van de Maatwerkaanpak voor bovengenoemde gezinnen niet ter discussie staat en er voldoende draagvlak voor deze aanpak lijkt te zijn, blijkt het daadwerkelijk in de praktijk toepassen van de Maatwerkaanpak lastiger. Tijdens een bijeenkomst op 4 oktober jl. hebben we in gesprek met managers en teamleiders/gedragwetenschappers van zowel gemeenten als zorgaanbieders de onderliggende belemmeringen en knelpunten alsook de kansen in beeld gebracht.

Belemmeringen voor de uitvoering van de Maatwerkaanpak in de praktijk

Cliënt factoren

Commitment van het hele gezin is nodig, terwijl regelmatig sprake is van gebroken gezinnen en (vecht)scheidingen;

Gezinnen zijn vaak al een tijdje onderweg in hulpverleningsland, het gaat om kwetsbare gezinnen met veel problematiek en tegen de tijd dat een gezin wordt opgenomen in de Maatwerkaanpak, zit er al veel stress op en omheen en is er een duidelijke wens voor een snelle oplossing. Deze stress beperkt de draagkracht en flexibiliteit van een gezin (en van professionals). Dit is niet een ideale uitgangssituatie voor het inzetten van een nieuwe aanpak. Dan is het van belang om verwachtingen bij de start helder te maken.

Professional factoren

In de dagelijkse praktijk sluiten professionals vaak onvoldoende aan bij het gezin en bij wat het gezin nodig heeft of waaraan een gezin behoefte heeft. Ook denken professionals vaak teveel vanuit hun eigen perspectief voor het gezin m.b.t. wat het gezin nodig heeft i.p.v. vanuit het perspectief van het gezin en *samen* met het gezin;

Gebrek aan verklarende analyse, waardoor (eerder) ingezette hulp niet altijd voldoende passend en effectief is geweest;

Gebrek aan gezamenlijke visie (betrokken professionals/organisaties hebben vaak verschillende visies op gezin en/of hulpverlening en/of wat nodig is);

Gebrek aan duidelijke afspraken over regie;

Kwetsbaarheid m.b.t. doorzetten/vasthouden aan de Maatwerkaanpak als één van betrokken hulpverleners dit niet ziet zitten (als bijvoorbeeld de betrokken gezinsvoogd een andere visie heeft op wat nodig is);

Aanbodgericht denken en werken i.p.v. vraaggericht: deze hulp is op dit moment beschikbaar (bijvoorbeeld i.v.m. wachtlijsten) of dit is wat wij kunnen bieden. Kiezen voor beschikbaarheid van hulp (soms second best optie) i.p.v. passendheid van interventie bij de problemen, wensen en behoeften van gezin;

Er zijn veel verschillende interventies beschikbaar. Het is lastig op voorhand te bepalen of een interventie zoals IAG wel of geen effect zal hebben in een bepaald gezin en ook of de Maatwerkaanpak dan wel het beoogde effect zou opleveren. De vraag is ook of professionals voldoende zicht hebben op welke interventie wanneer kan worden ingezet en ook wanneer een reguliere ambulante interventie niet passend is voor een gezin en de maatwerkaanpak wel passend zou kunnen zijn;

Betrokken professionals ervaren gebrek aan mandaat (vanuit hun organisatie);

Verloop in betrokken hulpverleners;

Samenstelling van teams/betrokkenen rondom een gezin: gaat het om een bestaand netwerk (ecosysteem) van professionals rondom een gezin? Kennen professionals elkaar al? Zo ja, dan bouw je in deze samenwerking ook gezamenlijke routines op. Het kan zijn dat de samenwerking niet soepel verloopt en dat hulpverleners al een geschiedenis hebben met elkaar en dat deze historie van de samenwerking ook een rol speelt in het gezamenlijk oppakken van de Maatwerkaanpak, zowel positief als negatief;

Belemmeringen voor de uitvoering van de Maatwerkenpak in de praktijk (vervolg)

Professional factoren (vervolg)
AVG / privacy regelgeving en daarbij belang en noodzaak van open communicatie met en rondom gezin;
Rol maatwerkregisseur binnen de Maatwerkenpak is nieuw en vraagt nieuwe taakinvulling van betrokken regiebehandelaar;
Hoge werkdruk van jeugdhulpprofessionals, waardoor professionals weinig ruimte ervaren voor verandering. De hoge werkdruk beperkt de draagkracht en flexibiliteit van professionals.
Organisatiefactoren
Er lopen veel verschillende projecten tegelijkertijd. Het lukt onvoldoende om de verbinding tussen deze lopende initiatieven tot stand te brengen. Iedereen is heel druk met de eigen projecten en neemt te weinig tijd om overkoepelend met elkaar in gesprek te gaan over hoe we gezamenlijk meerwaarde kunnen creëren;
Zorgaanbieders hebben reguliere werkwijzen en werkprocessen, waardoor het voor professionals lastig is om hiervan af te stappen en ruimte te creëren voor de maatwerkenpak in een gezin;
Gebrek aan daadkrachtig commitment (zowel zeggen als uitleven) op bestuurlijk niveau en alle lagen daaronder, zowel binnen gemeenten als organisaties;
Gebrek aan (ervaren) mandaat tot veranderen in alle lagen binnen een organisatie (bestuurlijk, management en uitvoerend);
Er wordt in de Maatwerkenpak vanuit gegaan dat er een olievlek werking zal optreden tussen professionals die meedoen met de Maatwerkenpak en collega's, maar van elkaar leren gaat niet vanzelf. Zijn de juiste condities en randvoorwaarden aanwezig om gezamenlijk te kunnen leren? Zijn de leerdoelen helder? Is er een feedback loop opgenomen? In de praktijk blijkt dat ook bij uitgebreide evaluaties er regelmatig geen actie wordt ondernomen op basis van de aanbevelingen vanwege bijvoorbeeld gebrek aan tijd;
Als niet duidelijk is voor professionals en organisaties wat het werken volgens de Maatwerkenpak oplevert, zullen de mogelijkheden om de Maatwerkenpak in te zetten niet benut worden. Bovendien willen organisaties en professionals graag op korte termijn resultaten zien en als 'de oogst' te wensen over laat of niet zichtbaar is, zullen professionals en organisaties snel terugkeren naar hun reguliere werkwijze. Oogst of resultaat hoeft niet alleen zichtbaar te zijn bij het gezin, maar kan ook gaan over het goede gesprek met alle betrokkenen voeren, waardoor minder 'gesteggeld' hoeft te worden en ook het samen leren kan een nuttige opbrengst zijn. Oogst kan ook zijn dat gezinnen weer een beetje vertrouwen krijgen in de hulpverlening en dat het betrokken hulpverleners lukt in contact te blijven met een gezin. De 'oogst' moet echter voortdurend benoemd worden.
Korte duur van hulpverleningstrajecten. Veel aanbieders van specialistische jeugdhulp zijn voor een bepaalde periode en niet langdurig betrokken bij een gezin. Aanbieders die langdurig betrokken kunnen zijn, hebben vaak onvoldoende specialistische kennis en expertise voor de complexe problematiek van deze gezinnen;
Er worden regelmatig veranderingen in de hulp binnen organisaties doorgevoerd, zonder de effecten goed in kaart te brengen (want dat kost teveel tijd en energie), waardoor onduidelijk is wat deze ingevoerde veranderingen opleveren. Hierdoor ontstaat een verandermoedheid;
Verwachtingen: vaak verwachten we (impliciet) van gezinnen dat zij, bijvoorbeeld na 1 module IAG, hun leven en gezin weer op de rit hebben, terwijl dit misschien niet reëel is en gezinnen misschien zelfs het 'recht' zouden moeten hebben op een terugval. Mensen zijn vaak ook niet in een paar maanden in de problemen gekomen, problemen spelen soms al generaties lang, dus wij kunnen niet verwachten dat de problemen van deze gezinnen binnen 9 maanden kunnen worden opgelost;
Werken volgens de Maatwerkenpak is een risico, omdat we nog niet eerder op grotere schaal op deze manier met gezinnen hebben gewerkt en de opbrengst onzeker is;
Veiligheid / wettelijk kader / verantwoordelijkheid is bovenliggend voor partijen in het gedwongen kader.
Systeem factoren
Marktwerking in de jeugdhulp (uurtje factuurtje);
Financieringssysteem is complex / scheiding van financieringsstromen (o.a. Jeugdwet en WMO) / beperkte financiering / krappe budgetten: Maatwerkenpak vraagt extra overleg van partijen en vraag is of de inkoop jeugdhulp hierop is ingericht;
Verwijzing i.k.v. jeugdwet is mogelijk via verschillende verwijzers (huisarts, wijkteam, GI), waardoor er soms al veel hulp in het gezin is geweest vanuit verschillende verwijzers;
Bureaucratische processen en wettelijke kaders, waaraan professionals en organisaties gebonden zijn. Organisaties en professionals zitten soms ook in eigen systemen vastgeroest;
Verandering vraagt om gezamenlijke visie, belang, aanpak en om benodigde competenties en middelen om daadwerkelijk tot verandering te komen. Dit vraagt een gezamenlijk plan, maar ook een concreet plan van aanpak binnen elke betrokken organisatie van hoe dit binnen deze organisatie wordt opgepakt en uitgewerkt. Dit laatste ontbreekt op dit moment.

Kansen voor de uitvoering van de Maatwerkaanpak in de praktijk

Voor gezinnen
Niet wachten met het includeren van een gezin, totdat de problemen heel groot zijn, maar eerder, zodat gezinnen niet ontsporen en alle problemen acuut geworden zijn en bij voorkeur allemaal tegelijkertijd opgelost moeten worden;
Gezinnen hebben vaak behoefte aan praktische hulp (huis, voeding en financiële middelen), voordat er ruimte is voor bijvoorbeeld het vergroten van opvoedvaardigheden. Op dit moment verloopt dit proces over veel verschillende schakels, die binnen de Maatwerkaanpak met elkaar verbonden kunnen worden en ook op dit gebied maatwerk kan worden geboden;
Deze gezinnen met meervoudige en complexe problematiek (en vaak LVB) hebben veel behoefte aan maatwerk en dit vraagt creativiteit van professionals, waarvoor binnen de reguliere werkwijze niet altijd ruimte is. Binnen de Maatwerkaanpak kunnen professionals de ruimte nemen om daadwerkelijk maatwerk toe te passen;
Voor Professionals
Kind en gezin centraal stellen en aansluiten bij gezin;
Mee kunnen bewegen met een gezin en de mogelijkheid binnen de Maatwerkaanpak om een lange adem te hebben richting gezin (met mogelijkheden voor afschalen en opschalen in intensiteit van de hulp);
Gezamenlijke drive van professionals benutten om hulp te bieden, die gericht is op verbetering en perspectief voor gezin;
Meer doen met gezin en minder praten (over gezin);
Dialoogtafelmethodiek gebruiken om te komen tot een gezamenlijke visie van gezin en betrokken professionals op wat nodig is en een gezamenlijk plan van aanpak, aansluitend op (zorg)vragen en behoeften van jeugdige en gezin en gedragen door het gezin zelf en alle bij het gezin betrokken partijen / professionals en op die manier een nieuwe start voor het gezin mogelijk te maken;
Door multidisciplinaire blik meer zicht op wat er speelt in het gezin;
Samenwerking versterken tussen verschillende betrokken partijen en afspraken over samenwerking faciliteren (zowel tussen gemeenten en aanbieders als aanbieders onderling);
Meer integraal werken;
Mensen bijstaan en ondersteunen in het doolhof van hulpverlening;
Beschikbaarheid van een maatwerkregisseur binnen de Maatwerkaanpak, waarbij de rol van deze maatwerk regisseur nog wel verder moet worden uitgewerkt;
Toepassen van Signs of Safety in de Maatwerkaanpak.
Voor Organisaties
Maatwerk als een aparte module binnen organisaties aanbieden (net als IAG en andere modules);
Belang van het vieren van successen en deze uitvergrooten voor betrokken partijen;
Kans om financiering anders in te richten en financiële ruimte te creëren voor extra werkzaamheden van betrokken professionals in de gezinnen;
Verbinding zoeken met MDA++, die met dezelfde doelgroep te maken hebben;
(Leer)Bijeenkomsten organiseren met input van kennis, onderzoek en praktijk om gezamenlijk te leren;

Waar zit de ruimte om met elkaar in beweging te komen?

De Maatwerkaanpak is gebaseerd op bestaande kennis over gezinnen met meervoudige en complexe problematiek en de werkzame elementen in de hulp aan deze gezinnen en is bedoeld om (nieuw) perspectief voor het gezin en voor de kinderen in het gezin te creëren. Belemmeringen zijn een feit en die blijven er ook, maar er zijn ook mogelijkheden om met deze belemmeringen om te gaan, om met alle betrokken partijen in gesprek te gaan hoe deze belemmeringen opgelost kunnen worden. Als partijen die zich gezamenlijk hebben verbonden aan de Maatwerkaanpak voor specifieke gezinnen, wordt opnieuw commitment uitgesproken om deze belemmeringen gezamenlijk op te willen lossen. Hierbij is de intrinsieke motivatie nodig om buiten de kaders te denken. Er is verscheidenheid in aanpak tussen partijen, maar door samen een netwerk te vormen, kunnen we elkaar ondersteunen en gezamenlijk kijken wat werkt goed. Door onderlinge uitwisseling tussen partijen, gemeenten en aanbieders, te faciliteren, kunnen partijen ook profiteren van de expertise van andere betrokken partijen aan tafel.